

Safonau'r Gymraeg – Adroddiad Monitro Blynyddol 2019-20

Crynodeb Gweithredol

Ar 1 Ebrill 2018, o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, daeth Safonau'r Gymraeg i rym, gan ddisodli cynllun iaith blaenorol y Brifysgol. Cafodd Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 6) eu cymeradwyo gan Weinidogion Cymru, a Chomisiynydd y Gymraeg sy'n eu rheoleiddio. Prif nod y rheoliadau yw sicrhau nad yw sefydliadau addysg uwch yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, gan bwysleisio cynnig yn rhagweithiol a chofnodi'r dewis iaith yn hytrach na gadael i fyfyrwr, aelod o'r cyhoedd neu weithiwr ofyn am wybodaeth neu wasanaethau yn Gymraeg.

Mae gan bob Prifysgol ddyletswydd i gyhoeddi adroddiad blynyddol sy'n manylu ar yr wybodaeth ganlynol:

Cydymffurfio cyffredinol	Sut rydym wedi cydymffurfio â'r safonau yr oedd dyletswydd arnom eu cyflawni'r flwyddyn honno (yn ôl dosbarth y safon – cyflenwi gwasanaethau, llunio polisi, gweithredu).
Cwynion	Nifer y cwynion a gafwyd (yn ôl dosbarth y safon – cyflenwi gwasanaethau, llunio polisi, gweithredu).
Sgiliau'r gweithlu	Nifer y gweithwyr sydd â sgiliau Cymraeg ar ddiwedd y flwyddyn dan sylw.
Cyrsiau hyfforddiant	Nifer yr aelodau o staff (a'r ganran) a fynychodd gyrsiau hyfforddiant a gynigiwyd gennym yn Gymraeg.
Swyddi a hysbysebwyd	Nifer y swyddi gwag y gwnaethom eu hysbysebu yn ystod y flwyddyn a oedd wedi'u categorio gyda gwahanol ofynion o ran sgiliau Cymraeg.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â'r cyfnod rhwng 1 Awst 2019 a 31 Gorffennaf 2020 (a elwir y cyfnod adrodd yn yr adroddiad hwn). Mae rhagor o wybodaeth am sut mae'r Brifysgol yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg ar gael ar ein [gwefan](#). Mae hyn yn cynnwys adran am yr hyn y gall siaradwyr Cymraeg ei ddisgwyl gan y Brifysgol.

Effaith pandemig COVID ar allu'r Brifysgol i gydymffurfio â'r Safonau.

Mae'r pandemig wedi cael effaith sylweddol ar allu'r Brifysgol i barhau â'i busnes o ddydd i ddydd. Ar ddechrau'r pandemig, sefydlodd yr Is-Ganghellor dasglu i oruchwylio pob agwedd ar ailagor y Brifysgol, a'i busnes o ddydd i ddydd yn ystod argyfwng y coronafeirws (COVID-19).

Ar ddechrau'r pandemig, fe wnaeth y tasglu gydnabod y byddai'r pandemig yn cael effaith anghymesur ar grwpiau sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig yn ogystal â grwpiau fel y rheini sy'n astudio drwy gyfrwng y Gymraeg neu sy'n dymuno defnyddio ein Gwasanaethau Cymraeg. Cefnogodd y tasglu ddull sefydliadol o gwblhau Asesiadau Effaith Iaith Gymraeg ar benderfyniadau polisi a phrosesu penderfyniadau sy'n cael eu gwneud am ein gwasanaethau a'n strategaethau mewn ymateb i'r pandemig. Yn ogystal â sicrhau ein bod yn bodloni ein dyletswydd gyfreithiol i gynnal asesiadau, mae hyn wedi golygu eu bod yn cael effaith yn y byd go iawn, a bod yr asesiadau yn cael eu cynnal gan uwch-swyddogion sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r grwpiau sy'n gwneud penderfyniadau a sefydlwyd mewn ymateb i'r pandemig. Mae hyn wedi sicrhau bod camau yn cael eu cymryd pan nodir problem ond hefyd bod grwpiau yn gallu nodi materion sy'n gyffredin ar draws meysydd gwahanol y Brifysgol. Sefydlwyd cronfa ddata Asesu Effaith i sicrhau bod swyddogion yn

gallu cael mynediad at asesiadau sy'n bodoli eisoes. Mae hyn yn sicrhau bod materion a chamau lliniaru sydd wedi'u sefydlu a'u datrys yn barod, yn cael eu codi'n gyflym mewn cyfarfodydd neu mewn asesiadau diweddarach / parhaus.

Cydymffurfio Cyffredinol

Mae'r adran hon yn amlinellu sut mae'r Brifysgol yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg yn ôl dosbarth y Safon (Gweithredu/Cyflenwi Gwasanaethau/Llunio Polisi).

Gweithgareddau cyffredinol sy'n helpu'r Brifysgol i gydymffurfio â phob safon.

Hyfforddiant gorfodol

Mae'r Brifysgol wedi creu e-fodiwl Cymraeg y mae'n rhaid i'r holl staff ei gwblhau. Mae'r cyfraddau cwblhau'n cael eu monitro a'u cyflwyno i Ysgolion ac Adrannau bob mis. Mae ymgyrch gyfathrebu wedi bod ar droed drwy gydol y cyfnod adrodd er mwyn gwneud yn siŵr bod staff yn cwblhau'r cwrs. Erbyn diwedd y cyfnod adrodd, roedd 76% o staff wedi cwblhau'r modiwl. Mae'r gyfradd gwblhau hon yn cymharu'n ffafriol iawn â'n cyrsiau gorfodol eraill i staff ac rydym wedi cael adborth cadarnhaol gan staff ar gynnwys y modiwl.

Uned Gyfieithu ac adnoddau eraill

Mae ein Huned Gyfieithu wedi cael ei hehangu er mwyn adlewyrchu ymrwymiad y Brifysgol i gydymffurfio â'r Safonau. Mae'r uned bellach yn cynnwys 6 aelod o staff – un Pennaeth, dau Uwch Gyfieithydd a tri Chyfieithydd. Oherwydd cynnydd sylweddol mewn gwaith cyfieithu y Brifysgol ac fel enghraifft o'n hymrwymiad i'r Iaith Gymraeg, rydym wedi dechrau'r broses o recriwtio dau Uwch Gyfieithydd ychwanegol.

Mae'r Uned wedi creu teclyn ar-lein y mae modd cyflwyno ceisiadau i'w cyfieithu drwyddo. Hefyd, mae staff sy'n medru'r Gymraeg yn gallu gofyn i'r Uned Gyfieithu wirio eu cyfieithiadau er mwyn gwneud yn siŵr bod yr ystyr yn gyson rhwng y fersiynau Cymraeg a Saesneg. Ar eu gwefan mae cronfa ddata o derminoleg y gall staff ei defnyddio. Gall staff drefnu cyfieithu ar y pryd drwy'r wefan.

Mae'r Brifysgol wedi prynu meddalwedd Memsource, sef cof cyfieithu sy'n storio'r holl waith cyfieithu er mwyn sicrhau cysondeb ac i gyflymu'r broses o gyfieithu yn y dyfodol pan fydd yr un frawddeg neu derm wedi'u cyfieithu o'r blaen. Mae uwch-gyfieithydd yn gwirio pob darn o waith cyn y caiff ei ddychwelyd er mwyn sicrhau bod yr ystyr cywir wedi'i gyfleu.

Mae'r Brifysgol yn cynnig geiriadur electronig Cysgeir a gwirydd gramadeg a sillafu Cysill i'r holl staff.

Deon y Gymraeg ac ein Strategaeth y Gymraeg

Ym mlwyddyn academaidd 2018/19, llwyddodd y Brifysgol i benodi Deon y Gymraeg sy'n meithrin cyfraniadau unigol a chyfunol at hyrwyddo a datblygu'r Gymraeg. Mae'r Deon yn gweithredu fel hyrwyddwr proffil uchel ar gyfer anghenion academaidd ac ehangach myfyrwyr sy'n siarad Cymraeg. Mae ganddo oruchwyliaeth strategol o bortffolio ein darpariaeth Gymraeg, mae'n datblygu polisi ac yn gyfrifol am yrru'r gwaith o gyflawni ein strategaeth Gymraeg. Yn 2019/20, cyhoeddi ein Strategaeth oedd blaenoriaeth y Deon, sydd bellach wedi'i chymeradwyo ar y lefel uchaf y gwneir penderfyniadau yn y Brifysgol.

Mae'r strategaeth yn ymgorffori llawer o'r gwaith parhaus yn y Brifysgol ar draws yr ystod o weithgareddau Cymraeg. Mae hefyd yn nodi targedau uchelgeisiol fydd yn golygu lluo o addasiadau a diwygiadau sefydliadol. Bydd hyn yn cynnwys sefydlu Academi'r Gymraeg (fydd yn adeiladu ar y Rhwydwaith Staff Cymraeg sydd

---

	<p>eisoes wedi'i sefydlu ac sy'n cynrychioli llais y staff) gyda'r nod penodol o wella cysylltedd a rhannu arferion gorau er mwyn gwella safonau, ac annog newid diwylliannol er gwell. Er bod y strategaeth wedi'i hanelu'n bennaf at wella profiad staff a myfyrwyr, bydd yn golygu bod y safonau'n cael eu derbyn ymhellach fel llinell sylfaen ar gyfer ein gweithgareddau Cymraeg.</p>
Hyrwyddwyr y Gymraeg	<p>Mae gan y Brifysgol rwydwaith o Hyrwyddwyr y Gymraeg ymhlith y staff. Mae o leiaf un aelod o staff ym mhob Ysgol ac Adran, sydd â'r rôl o gynnig arweiniad ynghylch y Safonau, hyrwyddo arfer da ac adrodd problemau wrth Swyddog y Gymraeg.</p>
Bwrdd Ymgynghorol y Gymraeg	<p>Mae Bwrdd Ymgynghorol y Gymraeg yn cwrdd yn chwarterol ac yn gweithredu fel cyfaill beirniadol ac ymgynghorydd ar gyfer cynlluniau'r Brifysgol i hyrwyddo'r Gymraeg a chefnogi addysg Gymraeg a dysg y myfyrwyr. Mae ei aelodaeth yn cynnwys staff (gan gynnwys cynrychiolydd o Undeb y Myfyrwyr) sydd mewn sefyllfa i gynghori'r Brifysgol ar anghenion a disgwyliadau'r gymuned Gymraeg rydym yn darparu gwasanaethau ar eu cyfer.</p> <p>Mae'n cael adroddiadau gan uwch staff o adrannau allweddol ledled y Brifysgol, megis Adnoddau Dynol, Cymorth i Fyfyrwyr, Dysgu ac Addysgu, a Recriwtio Myfyrwyr.</p>
Codi ymwybyddiaeth	<p>Mae'r Brifysgol wedi creu a chyhoeddi fideo, sydd ar gael i bawb ond sydd wedi'i anelu'n bennaf at staff, ac sydd wedi helpu i godi ymwybyddiaeth am hawliau Myfyrwyr o dan Safonau'r Gymraeg.</p> <p>Rydyn ni hefyd wedi cynhyrchu taflen, a ddyluniwyd i gyd-fynd ag ymgyrch codi ymwybyddiaeth Comisiynydd y Gymraeg, #maegenihawl. Mae hon wedi'i rhannu â myfyrwyr mewn digwyddiadau fel wythnos y glas a Diwrnod Shw'mae, ac roedd ar gael mewn lleoliadau amlwg ledled y Brifysgol, fel Undeb y Myfyrwyr a'n preswylfeydd myfyrwyr.</p>
Safonau Cyflenwi Gwasanaethau	
<p>Gellir darllen datganiad o gydymffurfiaeth ffurfiol y Brifysgol â'r Safonau Cyflenwi Gwasanaethau yn ein Polisi Cyflenwi Gwasanaethau Cymraeg.</p>	
Gohebu â'r Cyhoedd	<p>Mae'r Brifysgol wedi llunio arweiniad i staff ynghylch cyfathrebu'n ddwyieithog, ac mae hwn ar gael ar Fewnrwyd y Staff. Mae ymgyrch gyfathrebu wedi cael ei chynnal drwy gydol y cyfnod adrodd er mwyn codi ymwybyddiaeth y staff o'r arweiniad. Mae'n cynnwys erthyglau rheolaidd i staff, a fideo'n egluro hawliau Myfyrwyr o dan y Safonau. Gofynnir i staff gynnwys llofnod dwyieithog ar waelod pob e-bost.</p> <p>Mae dewis iaith y myfyrwyr yn cael ei gofnodi wrth iddynt ymrestru ac mae'r wybodaeth hon ar gael yn rhwydd i'r staff sy'n cyfathrebu â nhw.</p>
Ffôn	<p>Crëwyd arweiniad i staff er mwyn helpu'r rhai di-Gymraeg gyda chyfarchion dwyieithog a recordio neges allan-o'r-swyddfa. Mae cardiau post wedi cael eu dylunio ar gyfer y bwrdd gwaith sy'n rhestru cyfarchion defnyddiol wedi'u hysgrifennu'n ffonetig ac mae'r rhain wedi cael eu dosbarthu'n helaeth ledled y Brifysgol.</p>
Cyfarfodydd, Digwyddiadau,	<p>Crëwyd arweiniad i staff a dogfennau coeden benderfyniadau er mwyn helpu staff i ganfod a oes angen darpariaeth ddwyieithog yn y categorïau hyn. Mae'r Gwasanaethau Sicrwydd wedi rhoi</p>

Darlithoedd Cyhoeddus a Chyfleoedd i Ddysgu	cyflwyniadau mewn sawl grŵp rhwydwaith staff allweddol er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r gofynion yn y meysydd hyn.
Gwefan	<p>Mae dwy ran o dair o wefan y Brifysgol yn gwbl ddwyieithog erbyn hyn. Mae'r Brifysgol wedi creu grŵp Gorchwyl a Gorffen i sicrhau bod gweddill y gwaith cyfieithu yn cael ei gwblhau. Mae'r grŵp hwn wedi gwneud cais llwyddiannus i uwch-reolwyr y Brifysgol i gymeradwyo recriwtio rhagor o gyfieithwyr er gwaethaf y ffaith ein bod mewn cyfnod parhaus o atal recriwtio. Mae dau aelod o staff hefyd wedi ymuno â thîm y wefan sy'n arbenigo mewn cynnwys Cymraeg. Mae'r Brifysgol wedi creu cynllun gweithredu i gwblhau'r gwaith cyfieithu ac mae mewn cysylltiad agos â Chomisiynydd y Gymraeg er mwyn hysbysu'r swyddfa am ein cynnydd.</p> <p>Mae system rheoli cynnwys gwe y Brifysgol (Squiz) yn caniatáu i'r Brifysgol orfodi unrhyw gynnwys a gaiff ei gynhyrchu ar ein Gwefan neu safleoedd y Fewnrwyd i gael ei gyhoeddi'n ddwyieithog. Mae'r Brifysgol wedi prynu teclyn sy'n caniatáu integreiddio rhwng Squiz a Memsources, ein meddalwedd rheoli cyfieithu, sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Caniatáu i waith cyfieithu gael ei gyflwyno a'i dderbyn yn Squiz – gan arbed amser ar fformatio a chopio cynnwys i Memsources; • Galluogi'r tîm cyfieithu i dracio cyfaint y gwaith a gyflwynir o'r wefan a'r fewnrwyd, er mwyn eu galluogi i flaenoriaethu gwaith <p>Mae Safonau'r Gymraeg wedi'u cyfathrebu'n eang ac mae'r cyfrifoldebau newydd sydd gan awduron wedi'u hymgorffori yn y cwrs hyfforddi mewnol ar Squiz.</p> <p>Mae proses cymeradwyo cynnwys dwyieithog wedi'i chyflwyno sy'n golygu bod y ddwy iaith yn mynd yn fyw ar yr un pryd.</p>
Dogfennau	Crëwyd arweiniad er mwyn helpu staff i ganfod y dogfennau y mae'n rhaid iddynt fod ar gael yn ddwyieithog. Rydym wedi adnabod y ddogfennaeth safonol y mae'r Brifysgol yn ei chreu ac rydym wedi rhoi prosesau ar waith er mwyn gwneud yn siŵr eu bod ar gael yn ddwyieithog gan ddibynnu ar ddewisiadau unigol neu pryd bynnag y bo'r angen.
Tiwtoriaid Personol	Mae'r Brifysgol yn gofyn i fyfyrwyr a ydynt am gael tiwtor personol Cymraeg wrth iddynt ymrestru. Rhennir y dewisiadau hyn â'r Ysgolion, a byddant yn neilltuo tiwtor yn ôl yr angen. Mae sawl Ysgol sydd â lefel uchel o fyfyrwyr sy'n medru'r Gymraeg yn aseinio tiwtor Cymraeg iddynt yn ddiogel.
Arwyddion, hysbysiadau a hysbysebion	Mae arweiniad i staff ar gael er mwyn codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y maes hwn. Mae ein hadran Gyfathrebu yn greiddiol o ran gwneud yn siŵr bod ein cyfathrebu corfforaethol a'n hysbysiadau ar gyfer digwyddiadau'n ddwyieithog.
Cyfryngau Cymdeithasol	<p>Rydym yn darparu gwasanaeth dwyieithog ar y cyfryngau cymdeithasol ar gyfer cyfrifon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sydd wedi'u rheoli'n ganolog gan ein tîm Cyfathrebu (cyfrifon Corfforaethol) neu; • Sydd â diben penodol i ddarparu gwybodaeth am wasanaethau a fyddai'n dod o fewn cwmpas gweithgareddau Cyflenwi Gwasanaethau sydd wedi'u rhestru yn y safonau ac

---

sy'n cynrychioli prif waith y Brifysgol ar y cyfryngau cymdeithasol.

Safonau Llunio Polisi

Llunio Polisi

Wrth greu Polisiâu newydd, cynnal ymgynghoriadau neu ymchwil yn ymwneud â'r Polisiâu hynny, gwneud penderfyniadau mewn perthynas â chyllid grant, neu ddatblygu neu ddiwygio cwrs, mae gofyn i'r Brifysgol ystyried yr effaith ar y Gymraeg. Mae ein Hasesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn cynnwys Asesiad Effaith Ieithyddol er mwyn gwneud yn siŵr bod materion y Gymraeg yn cael eu hystyried. Cynhelir yr asesiad hwn yn annibynnol ar y nodweddion a warchodir yn hytrach nag fel asesiad cyfannol o'r holl faterion.

I gydnabod pwysigrwydd y Safonau yn y maes hwn, mae'r Brifysgol wedi cynhyrchu canllaw i'r holl staff. Gyda chymorth rhwydwaith Hyrwyddwyr y Gymraeg, rydym wedi dechrau cyfeirio'r canllaw hwn at swyddogion a thimau sy'n debygol o gyflawni gweithgareddau a fydd yn golygu bod yn rhaid cynnal Asesiad. Dyma rai o'r welliannau yn ystod y cyfnod adrodd:

- Daeth adolygiad o'n templed Asesu Effaith Iaith Gymraeg i'r casgliad y dylid sicrhau bod y dyletswyddau penodol o dan Safonau Iaith Cymru yn glir i'r staff sy'n eu dilyn. Rydym hefyd wedi llunio canllawiau i staff fel bod y gwaith o asesu effaith yn haws. Mae'r rhaglen sefydliadol ar gyfer cynnal asesiadau mewn ymateb i bandemig COVID wedi bod yn brawf gwirioneddol i'r templed a'r canllawiau.
- Mae ein Cofrestrfa wedi cynnal adolygiad o'u polisiâu sy'n ymwneud â chynnwys rhaglenni academiaidd. Mae hyn wedi galluogi'r Brifysgol i bwysleisio bod angen ystyried y Gymraeg wrth ddiwygio cynnwys rhaglenni a'r cyfleoedd posibl i wella'r ddarpariaeth Gymraeg.

Safonau Gweithredu

Gellir darllen datganiad o gydymffurfiaeth ffurfiol y Brifysgol gyda'r Safonau Gweithredu yn nogfen [Polisi Safonau Gweithredol y Gymraeg](#).

Recriwtio

Asesir pob swydd newydd a/neu wag mewn perthynas â lefel yr hyfedredd yn y Gymraeg sydd ei hangen, a'i dosbarthu yn ôl un o'r isod:

- hyfedredd/rhuglder yn hanfodol
- hyfedredd/rhuglder yn ddymunol
- gofyniad i ddod yn hyfedr/rhugl
- dim angen hyfedredd/rhuglder.

Cyhoeddir hysbysebion swyddi yn Gymraeg a Saesneg. Mae ffurflenni cais a deunyddiau recriwtio ategol ar gael yn Gymraeg ac mae unrhyw ffurflen gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ymateb Cymraeg.

Ar y ffurflen gais, rydym yn gofyn i ymgeiswyr a ydynt am gael y cyfweliad yn Gymraeg.

Hyfforddiant Staff am y Gymraeg

Mae'r modiwl gorfodol am y Gymraeg yn cynnwys adran labordy iaith sy'n rhoi lefel sylfaenol o Gymraeg i staff.

Mae Ysgol y Gymraeg, fel darparwyr y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Dysgu Cymraeg, yn cynnig ystod eang o gyrsiau Cymraeg trwy Dysgu Cymraeg Caerdydd. Mae ar gael i staff ar wahanol lefelau, i ddysgu

---

---

neu wella eu Cymraeg, yn ystod oriau gwaith neu wedi hynny. Cyn y pandemig, cynhaliwyd y cyrsiau mewn manau amrywiol o gwmpas Caerdydd, fel bod mynediad ar gael i ystod eang o staff a'r cyhoedd. Mae'r Ysgol wedi addasu'n gyflym i'r pandemig ac mae'n cynnal y cyrsiau fel sesiynau rhyngweithiol rhithwir. Mae cyrsiau a gynhelir unwaith yr wythnos, dwywaith yr wythnos, yn dyddiol neu fel bloc ar gael, yn ogystal â chysiau sy'n caniatáu i chi astudio hanner y cwrs ar-lein a'r hanner arall yn y dosbarth.

Hefyd, mae'r Brifysgol wedi neilltuo cyllideb ganolog o £20,000 y gall unrhyw aelod o staff ei defnyddio ar sail y cyntaf i'r felin. Ar ôl i'r gyllideb honno gael ei gwario, gofynnir i adrannau ac ysgolion gyllido gofynion gan eu staff am hyfforddiant yn y Gymraeg eu hunain. Gostyngwyd cost y cyrsiau i staff yn 2019, ac felly rydym yn disgwyl y bydd y gyllideb yn gallu cynnwys mwy o staff nag yn y blynyddoedd blaenorol. Darperir cyfleoedd pellach i ddysgu Cymraeg gan Dysgu Cymraeg Caerdydd trwy'r rhaglen Cymraeg Gwaith a ariennir gan Goleg Cymraeg Caerdydd; mae'r rhain yn gyrsiau pwrpasol ar gyfer staff gyda chefnogaeth un i un mwy helaeth, wedi'u hanelu'n benodol at wella sgiliau'r rhai a allai gyfrannu at ddarpariaeth Gymraeg yn y dyfodol.

Mae Rhwydwaith Iaith Gymraeg y Staff yn cwrdd hyd at bedair gwaith bob blwyddyn academaidd. Mae'r cyfarfod hwn yn cael ei gynnal yn Gymraeg ac mae'n rhoi cyfle i ddysgwyr a siaradwyr rhugl ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destun mwy ffurfiol. Mae'r rhwydwaith hefyd yn cynnal pedair sesiwn sgwrsio anffurfiol unigol drwy Zoom am awr bob wythnos dros amser cinio.

Cafwyd enghreifftiau da o grwpiau o staff yn cyflwyno eu syniadau eu hunain i wella eu sgiliau Cymraeg fel staff ein derbynfeydd yn y prif adeiladau. Mae staff yr holl dderbynfeydd wedi bod yn mynychu gwersi dysgu Cymraeg ond roedd un eisoes yn rhugl a bu'n cynnal sesiynau yn y Gymraeg gyda phwyslais arbennig ar ymdopi â sefyllfaoedd cyffredin y byddai derbynnydd yn dod ar eu traws.

Dogfennau

Fel sy'n ofynnol gan Safonau'r Gymraeg, mae dogfennau ar gael yn Gymraeg i staff ar gais.

Cwynion a Disgyblu

Gall pob aelod o staff wneud cais i ddefnyddio'r Gymraeg mewn materion yn ymwneud ag unrhyw gŵyn a godir, neu a godir yn eu herbyn. Os yw aelod o staff yn destun achos disgyblu, caiff yr unigolyn hwnnw ymateb yn Gymraeg mewn unrhyw gyfrwng.

Cwynion

Yn ystod y cyfnod adrodd, derbyniodd Prifysgol Caerdydd ddwy gŵyn mewn perthynas â Safonau'r Gymraeg, ac ystyriwyd un fel cwyn o dan Safonau Cyflenwi Gwasanaethau ac un o dan y Safonau Lluo Polisi. Barnwyd nad oedd sail i'r un o'r ddwy gŵyn.

Sgiliau'r Gweithlu

Dyma fanylion am staff sy'n medru'r Gymraeg yn y Brifysgol:

Sgiliau Cymraeg - Adran					
	Cyfanswm y Staff	Rhugl	Rhywfaint o Allu	Dim Gallu	% Rhugl / Rhywfaint o allu*
GWASANAETHAU ACADEMAIDD A CHEFNOGI MYFYRWYR	808	32	208	341	41.31%
PENSARNIAETH	84	1	13	45	23.73%
Y CELFYDDYDAU, Y DYNIAETHAU A'R GWYDDORAU CYMDEITHASOL	79	5	30	27	56.45%
Y GWYDDORAU BIOFEDDYGOL A GWYDDORAU BYWYD	99	1	21	26	45.83%
Y BLOWYDDORAU	337	7	39	153	23.12%
YSGOL BUSNES CAERDYDD	328	8	35	119	26.54%
Y GYFRAITH A GWLEIDYDDIAETH CAERDYDD	216	11	40	75	40.48%
CEMEG	136	1	27	81	25.69%
MARCHNATA A CHYFATHREBU	168	11	64	83	47.47%
CYFRIFIADUREG	130	3	20	98	19.01%
DEINTYDDIAETH	119	3	14	75	18.48%
DATBLYGU A CHYSYLLTIADAU CYNFYFYRWYR	28	2	14	12	57.14%
GWYDDORAU'R DDAEAR	91	0	17	64	20.99%
PEIRIANNEG	322	5	57	149	29.38%
SAESNEG, CYFATHREBU AC ATHRONIAETH	100	5	29	57	37.36%
YSTADAU A CHYFLEUSTERAU'R CAMPWS	437	2	42	121	26.67%
CYLLID	73	0	24	48	33.33%
DAEARYDDIAETH A CHYNLLUNIO	88	1	22	53	30.26%
GWYDDORAU GOFAL IECHYD	264	13	47	112	34.88%
HANES, ARCHAEOLEG A CHREFYDD	110	3	16	43	30.65%
ADNODDAU DYNOL	79	2	25	38	41.54%
ARCHWILIO MEWNOL	3	0	2	0	100.00%
NEWYDDIADURAETH, CYFRYNGAU AC ASTUDIAETHAU DIWYLLIANNOL	88	2	12	40	25.93%
MATHEMATEG	68	2	14	44	26.67%
MEDDYGAETH	1177	23	195	445	32.88%
CERDDORIAETH	33	2	7	14	39.13%
OPTOMETREG A GWYDDORAU'R GOLWG	119	2	14	29	35.56%
FFERYLLIAETH A GWYDDORAU FFERYLLOL	98	4	23	37	42.19%
GWYDDORAU FFISEGOL A PHEIRIANNEG	34	2	11	18	41.94%
FFISEG A SERYDDIAETH	163	1	18	74	20.43%
SEICOLEG	201	4	26	77	28.04%
GWASANAETHAU YMCHWIL AC ARLOESED	98	3	39	54	43.75%
YR YSGOL IEITHOEDD MODERN	154	4	30	47	41.98%
GWYDDORAU CYMDEITHASOL	222	8	47	123	30.90%
CYNLLUNIO STRATEGOL	26	0	12	13	48.00%
TECHNOLEG GWYBODAETH Y BRIFYSGOL	317	9	73	162	33.61%
SWYDDFA YSGRIFENNYDD Y BRIFYSGOL	19	2	6	10	44.44%
SWYDDFA'R IS-GANGHELLOR	27	2	4	11	35.29%
CYMRAEG	79	53	1	0	100.00%
Cyfanswm	6937	239	1338	3020	34.30%

* Canran y rhai sy'n Rhugl/Rhywfaint o Allu yn seiliedig ar eu hunan-ddatgeliad o ran gallu yn y Gymraeg ar ein system Adnoddau Dynol. Gweler y Tabl isod ar gyfer cyfraddau datgelu ymhlith staff.

Datgelu Sgiliau Cymraeg - Cyfradd Ymateb				
	Cyfanswm y Staff	Dim Ymateb	Ymateb	Cyfradd Ymateb
GWASANAETHAU ACADEMAIDD A CHEFNOGI MYFYRWYR	808	227	581	71.91%
PENSARNIAETH	84	25	59	70.24%
Y CELFYDDYDAU, Y DYNIAETHAU A'R GWYDDORAU CYMDEITHASOL	79	17	62	78.48%
Y GWYDDORAU BIOFEDDYGOL A GWYDDORAU BYWYD	99	51	48	48.48%
Y BLOWYDDORAU	337	138	199	59.05%
YSGOL BUSNES CAERDYDD	328	166	162	49.39%
Y GYFRAITH A GWLEIDYDDIAETH CAERDYDD	216	90	126	58.33%
CEMEG	136	27	109	80.15%
MARCHNATA A CHYFATHREBU	168	10	158	94.05%
CYFRIFIADUREG	130	9	121	93.08%
DEINTYDDIAETH	119	27	92	77.31%
DATBLYGU A CHYSYLLTIADAU CYNFYFYRWYR	28	0	28	100.00%
GWYDDORAU'R DDAEAR	91	10	81	89.01%
PEIRIANNEG	322	111	211	65.53%
SAESNEG, CYFATHREBU AC ATHRONIAETH	100	9	91	91.00%
YSTADAU A CHYFLEUSTERAU'R CAMPWS	437	272	165	37.76%
CYLLID	73	1	72	98.63%
DAEARYDDIAETH A CHYNLLUNIO	88	12	76	86.36%
GWYDDORAU GOFAL IECHYD	264	92	172	65.15%
HANES, ARCHAEOLEG A CHREFYDD	110	48	62	56.36%
ADNODDAU DYNOL	79	14	65	82.28%
ARCHWILIO MEWNOL	3	1	2	66.67%
NEWYDDIADURAETH, CYFRYNGAU AC ASTUDIAETHAU DIWYLLIANNOL	88	34	54	61.36%
MATHEMATEG	68	8	60	88.24%
MEDDYGAETH	1177	515	662	56.24%
CERDDORIAETH	33	10	23	69.70%
OPTOMETREG A GWYDDORAU'R GOLWG	119	74	45	37.82%
FFERYLLIAETH A GWYDDORAU FFERYLLOL	98	34	64	65.31%
GWYDDORAU FFISEGOL A PHEIRIANNEG	34	3	31	91.18%
FFISEG A SERYDDIAETH	163	70	93	57.06%
SEICOLEG	201	94	107	53.23%
GWASANAETHAU YMCHWIL AC ARLOESED	98	2	96	97.96%
YR YSGOL IEITHOEDD MODERN	154	73	81	52.60%
GWYDDORAU CYMDEITHASOL	222	44	178	80.18%
CYNLLUNIO STRATEGOL	26	1	25	96.15%
TECHNOLEG GWYBODAETH Y BRIFYSGOL	317	73	244	76.97%
SWYDDFA YSGRIFENNYDD Y BRIFYSGOL	19	1	18	94.74%
SWYDDFA'R IS-GANGHELLOR	27	10	17	62.96%
CYMRAEG	79	25	54	68.35%
Cyfanswm	6937	2393	4544	65.50%

Cyrsiau Hyfforddiant

Gofynnir i'r Brifysgol gynnig hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg yn y meysydd canlynol, os cynigir y fath hyfforddiant yn Saesneg:

- recriwtio a chyfweld;
- rheoli perfformiad;
- gweithdrefnau cwyno a disgyblu
- ymsefydlu;
- ymdrin â'r cyhoedd;
- iechyd a diogelwch.

Pan fydd aelod o staff yn archebu lle ar y cwrs, anfonir e-bost atynt i roi gwybod am eu hawl i gael y cwrs drwy gyfrwng y Gymraeg, a sut mae gwneud cais am hyn. Ar hyn o bryd, nid yw'r Brifysgol yn cynnig hyfforddiant am weithdrefnau cwyno a disgyblu (yn Saesneg nac yn Gymraeg).

Gofynnodd (a chafodd) y nifer canlynol o staff hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod y cyfnod adrodd hwn:

Enw'r cwrs	Ceisiadau/darparu cyfieithu ar y pryd	Canran y staff (%)
Hanfodion Iechyd, Diogelwch a'r Amgylchedd	0	0
Rheoli perfformiad	0	0
Perfformiad o ran Monitro'r Gymraeg	0	0
Cynefino - Gwasanaethau Proffesiynol a staff Academaidd ac Ymchwil	0	0
Sgiliau ar gyfer recriwtio a dethol	0	0
Sgiliau Cymraeg ar gyfer recriwtio a dethol	0	0
Asesiad o Sgrîn Arddangos	0	0
Codi a Chario	0	0
Profion dyfeisiau cludadwy	0	0
Gofal Cwsmeriaid	0	0
Rhagoriaeth Rheoli Gwasanaeth Cwsmeriaid	0	0

Swyddi a Hysbysebwyd

Gofynnir i'r Brifysgol adrodd am nifer y swyddi a hysbysebwyd lle roedd sgiliau Cymraeg yn hanfodol. Cafodd y nifer canlynol o swyddi eu hysbysebu gyda'r Gymraeg yn hanfodol yn ystod y cyfnod adrodd:

Nifer y swyddi a hysbysebwyd	Nifer y rhai a recriwtiwyd i'r swyddi hynny	Nifer y siaradwyr Cymraeg a recriwtiwyd	% y swyddi hynny a gafodd siaradwr Cymraeg
42	30	19	63%

Mewn perthynas â'r gwahaniaeth rhwng 'Nifer y swyddi a hysbysebwyd' a 'Nifer y rhai a recriwtiwyd i'r swyddi hynny', dylid nodi'r canlynol:

- Bydd 'Nifer y swyddi a hysbysebwyd' yn cynnwys rhai swyddi yr oedd y Brifysgol wedi methu â recriwtio iddynt yn wreiddiol, cyn mynd ymlaen i ail-hysbysebu a recriwtio'n llwyddiannus yn ystod yr un flwyddyn galendr

Mewn perthynas â'r gwahaniaeth rhwng 'Nifer y rhai a recriwtiwyd i'r swyddi hynny' a 'Nifer y siaradwyr Cymraeg a recriwtiwyd', dylid nodi'r canlynol. Mae hyn yn egluro'r 30% o swyddi na lenwyd mohonynt gan siaradwyr Cymraeg, er bod y Gymraeg yn hanfodol:

- bydd y data hwn yn cynrychioli sefyllfaoedd lle mae'r Brifysgol wedi hysbysebu sawl swydd debyg iawn, a dim ond nifer penodol yr oedd gofyn fod ganddynt sgiliau Cymraeg.
- Mae'r data ar gyfer 'Nifer y siaradwyr Cymraeg a recriwtiwyd' yn dod o'n system Adnoddau Dynol, sy'n ddibynnol ar fod siaradwyr Cymraeg yn datgelu eu gallu i siarad Cymraeg. Mae'n bosib bod rhai ymgeiswyr llwyddiannus wedi dangos gallu digonol o ran siarad Cymraeg i gael eu cyflogi, ond nad ydynt wedi datgelu eu gallu ar y system Adnoddau Dynol o reidrwydd.
- Bydd rhai swyddi wedi cael eu hysbysebu gyda gofyniad i ddod yn hyfedr/rhugl, ond mae'n bosib nad yw'r ymgeiswyr llwyddiannus yn yr achosion hyn yn teimlo bod ganddynt ddigon o allu i ddatgan eu bod yn siaradwr Cymraeg.